

Pazinski memorijal posvećen popisima stanovništva i povijesti željeznice

09.10.2022 13:32 0

S Pazinskog memorijala

Ovogodišnji Pazinski memorijal – 49. po redu, bavio se je temama - Stanovništvo Središnje Istre prema matičnim knjigama i službenim popisima stanovništva te 150. obljetnici ideje i stvarnosti istarske željeznice, u povodu 120. obljetnice Parenzane. U pauzi između ove dvije tematske cjeline predstavljeno je digitalizirano izdanje svih izdanih brojeva Zbornika Pazinskog memorijala, čime se ova vrijedna građa dostavlja na dohvat ruke.

Skup je započeo minutom šutnje za nedavno preminulog profesora i dugogodišnje člana organizatora skupa pazinske Katedre Čakavskog sabora za povijest Istre – **Vinka Stihovića**. Nakon toga je okupljene pozdravio **Galiano Labinjan**, predsjednik skupštine Katedre za kojeg se veže raritetni podatak da je sudjelovao na svih 49 izdanja ovog znanstveno-stručnog skupa. Uz katedru suorganizator ovog skupa je bio i Državni arhiv u Pazinu, pa je na početku i ravnateljica **Mirela Mrak Kliman** uputila pozdrave.

Uvodno izlaganje imao je **Josip Šiklič**, inače i predsjednik Izvršnog ogranka pazinske Katedre s vrlo aktulanom temom - Demografska kretanja na području središnje istre od 1857. do 2021. Analizirajući prošlogodišnji popis stanovništva Šiklič je naglasio kako u odnosu na 2011. ukupni se broj smanjio za 996 osoba ili 4,7%, a u Istarskoj županiji za 12.818 ili 6,16%. - Obilježja razdoblja od 1857. do 2021. su dvije različite faze: porast broja stanovnika do 1921., a potom faza depopulacije koja traje od 1931. do zadnjeg popisa 2021.

Analiza demografskih kretanja od 1964. do 2020. pokazuje kako je prirodno kretanje stanovništva u središnjoj Istri bilo negativno. Tijekom ovog razdoblja (1964. –2020.) u središnjoj Istri je ukupno živorođeno 14.810 djece, a umrlo 15.372 osoba, što znači da je prirodni pad iznosio -562 osobe. Negativan trend nastavljen je i u 2021. godini, rekao je Šiklić. Uz to, sve jedinice lokalne samouprave imale su vrijednost koeficijenta starosti iznad 12% što znači da su svi zašli u proces starenja. Udio starog stanovništva na području središnje Istre čini više od četvrtine (28,6 %) i za dvostruko je viši od Istarske županije (14,2%), te za 1,3% niži od državnog udjela (29,9%). Unutar razmatranog područja najnepovoljniji koeficijent starosti 2021. godine zabilježen je u općinama Motovun (33,7%) i Lupoglav (33,6%), dok je najmanji udio starih u Općini Sv. Petar u Šumi (23,9%), rečeno je u izlaganju. Zanimljiv je bio i podatak da je broj katolika u deset godina smanjen za gotovo 11 posto, kao i broj regionalnog izjašnjavanja stanovništva.

TEKST SE NASTAVLJA NAKON OGLASA

Puše vam kroz prozore i vrata?
RJEŠENJE!
No1
DRVO/ALU/PVC
www.IZO-TERMO.com
TEHNOLOGIJA
MATERIJALI
ISKUSTVO
GARANCIJA
Mob 095 986 0481

Imate problema s prodorom hladnog zraka? IZO-TERMO brtvljenje prozora i vrata! Kontakt 0959860481

Pronašli smo način kako brzo i jednostavno doći do potrebne pozajmice!

Sponsored by Midas

Gordana Kliman Grabar imala je temu izlaganja (Ne)zaboravljene žrtve - Poginuli, ranjeni i zarobljeni vojnici središnje Istre tijekom Prvoga svjetskoga rata, u kojem se iznose podaci o 891 vojniku. Iako podaci ne obuhvaćaju sve unovačene muškarce, analiza podataka doprinosi saznanjima o ratnim gubicima koji su izravno i posredno imali značajan utjecaj na demografske procese i razvoj središnje Istre.

Marko Jelenić je imao izlaganje Kriza smrtnosti 1817. u župama središnje Istre. Izabrani primjeri, koja je nastala kao poposljedica propadanja ljetina nekoliko godina zaredom. Kada je namirnica nestalo pojavila se glad, koja se pretakala u povećanu smrtnost. Uzroci takve krize bili su snižavanje temperatura uslijed jake vulkanske aktivnosti, diskontinuitet koji je nastao tijekom Napoleonskih ratova, ali i administrativni i društveno – ekonomski razlozi nastali nakon uspostave administracije Habsburške Monarhije u Istri. Sva mjesta u Pazinskom distriktu nisu bila jednako pogođena krizom smrtnosti. Najteže stanje bilo je u Pićnu, gdje je smrtnost povećana za gotovo šest puta. U Starom Pazinu i Žminju bio je udvostručen broj umrlih.

Mirela Mrak Kliman govorila je o temi Stanovništvo Trviža u 19. stoljeću prema matičnim knjigama gdje je prikazala stanovništvo kroz matične knjige krštenih,

vjenčanih i umrlih. Dala je pregled broja rođenih, umrlih i vjenčanih, sezone rađanja, vjenčanja, postotak nezakonite djece, razmjer rađanja muške i ženske djece, mjesta rođenja zaručnika te najčešću dob i uzrok smrti.

O epidemiji plave smrti u Pazinu

Iva Kolić govorila je o Epidemiji „plave smrti“ u Pazinu 1855. godine, bolesti dotad endemijskoga oblika i ograničena na područje Indijskoga potkontinenta, proširila čitavim svijetom i pogodila ga u sedam pandemijskih valova. Za Istru je najpogubnija bila treća pandemija, osobito epidemija iz 1855. godine, koja se još naziva i godinom kolere. Poznato je da je kolera tada zahvatila brojna mjesta Istarskoga poluotoka, od Pule, preko Rovinja, pa sve do Kopra i Trsta. Istraživanje polazi od hipoteze kako je kolera bila prisutna i u Pazinu, zbog čega su analizirane matične knjige umrlih za Pazin i Stari Pazin, s ciljem utvrđivanja trajanja epidemije, njezine raširenosti i žrtava (njihove dobi, spola te zanimanja).

Nikola Ardalić analizirao je Krštenja u Pazinu u razdoblju od 1850.-1870. Zbog gotovo potpune religijske homogenosti stanovništva Pazina broj krštenih je približan i sveukupnom broju rođenih što nam omogućuje da izračunamo stopu nataliteta u godinama u kojima imamo podatke o broju stanovnika Pazina unutar analiziranog razdoblja (1853., 1857. i 1869.) i omogućuje nam da utvrdimo spolnu strukturu rođenih, tj. feminitet i maskulinitet.

Pazin je bio sjedište prepoziture od sredine 13. st. na dalje te je predstavljao naročito duhovno važno mjesto središnje Istre iako bez pridruženog kolegija kanonika, o čemu je govorio **Elvis Orbanić** u izlaganju naslovljenim Pazinski kler 17. stoljeća: imena i službe. Pazinska prepozitura je bila podređena dijecezanskome biskupu u Poreču, a na njezinom čelu je bio svećenik s naslovom prepozita (pošta). U ovom je mjestu tijekom 17. st. bilo i sjedište vanjskog vikara porečkoga biskupa za dio njegove dijeceze pod državnom upravom Habsburgovaca.

Jakov Jelinčić održao je zanimljivo predavanje o umrlima u pazinskoj župi 1655-1715. začimivši predavanje s nekoliko izrazito zanimljivih načina umiranja, od kojih su na nekim ostacima pronađeni skeleti bez lubanja.

Usporedba odnosa država i željeznica

Izlaganjem Prikaz 150 godina željeznice u Istri (usporedba između država koje su im upravljale). Dan je prikaz o tome kako je konačno 1873. godine usvojen zakon, izgrađena pruga i 20. rujna 1876. započeo je redoviti promet Divača-Pula sa odvojkom Kanfanar-Rovinj. 150 godina je dug period i željeznica u Istri je jedna najstarijih djelujućih sistema kod nas. U Istri su bile tokom vremena izgrađene i pruge prema Trstu, Poreču, Raši i Kopru. Bilo je i više projekata koji se nisu ostvarili, među kojima je i pruga tunelom kroz Učku koja bi se spojila sa prugom Pivka-Rijeka. Orbanić se osvrnuo i na tramvajske pruge na području Pule, Opatije i Pirana kojih već odavno nema.

Alida Perkov održala je izlaganje Gospodarske promjene u Istri do 1918 i poveznica sa željeznicom. Proglašenje Pule glavnom ratnom lukom Monarhije bilo je prekretnica u gospodarskoj i društvenoj strukturi Istre u devetnaestom stoljeću. Širenje učinkovitijih prijevoznih sredstava išlo je paralelno s industrijskom preobrazbom. Poboľšane su ceste, prošireni redovi plovidbe i izgrađene željeznice. Neto učinak tih promjena bio je smanjenje troškova prijevoza robe morem i željeznicom, i brže pristizanje do odredišta. Institucijska podrška izgradnji Istarske željeznice i Parenzane na lokalnoj i državnoj razini u doba Monarhije utjecala je u konačnici na gospodarski razvoj Istre. Multiplikativni efekti infrastrukturnih investicija rezultirali su pojačanim gospodarskim razvojem, koje je, mjereno društvenim bruto proizvodom po zemljama Austrijske Carevine, smjestilo Austrijsko primorje u gornju polovicu po razvijenosti.

O Turističkoj valorizaciji uskotračne pruge Parenzane, govorila je **Nada Prodan Mraković**, koja je istaknula kako Parenzanom godišnje prođe preko 100 tisuća posjetitelja, što biciklista što pješaka, te posredstvom njezine turističke valorizacije koriste imaju sva područja, gradovi i mjesta kojima prolazi zajedno sa svojim sadržajima. Ona objedinjuje i povezuje područje sjeverozapadne Istre od Plovanije preko unutrašnjosti do Poreča, i tvori jedan integralan sadržaj vrijedan posijete.

Istarska željeznica u fondovima Državnog arhiva u Pazinu izlaganje je bilo **Maje Milovan**, o gradivima koje se odnosi na istarsku željeznicu u nekoliko arhivskih fondova te je ono vrlo dobro sačuvano te je ukratko predstavila i sam sadržaj dokumenata.

Muzealizacija istarske željeznice na primjeru Muzeja grada Pazina rad je Ivana Smoljana i Maje Zidarić Pilat u kojem je bilo riječi o muzealizaciji istarske željeznice koji je započeo izložbom Nema više ču ču ču, održanom u pazinskom Kaštelu 2016. godine. Tom prilikom muzejski fundus obogaćen je većim brojem predmeta iz privatnih zbirki, koji svjedoče o izgradnji željezničke mreže u Istri, njezinoj višestrukoj funkciji i značaju za stanovništvo i gospodarstvo ovog prostora, promjenama koje je željeznica doživljavala kroz vrijeme, i današnjem stanju. Predmeti iz navedene izložbe su danas pohranjeni u čak sedam muzejskih zbirki Muzeja grada Pazina, što također govori u prilog njihovom višestrukome značaju. U izlaganju je istaknuta navedena izložba kao primjer iz prakse, te o značaju interakcije i suradnje (lokalnih) muzejskih ustanova sa privatnim sakupljačima artefakata, te o slojevitosti tih artefakata.

Između ova dva tematska bloka predstavljena su digitalizirana izdanja zbornika Pazinski memorijal (sv. 1- 31). Na temu će govoriti dr. sc. **Milan Radošević** (koordinator projekta), Josip Šiklić, prof. (predstavnik nakladnika) i **Željko Cetina**, prof. (voditelj projekta). Digitalizacija je obavljena u okviru projekta Istarskoga povijesnog društva „Digitalizacija historiografske literature“, a u suradnji s nakladnikom – Katedrom Čakavskoga sabora za povijest Istre. Digitalizirani su svi svesci (1-31), objavljeni u razdoblju 1971. – 2021. godine, te su u otvorenom pristupu dostupni na mrežnoj stranici Društva <https://ipd-ssi.hr/projekti/digitalizacija/digitalizacija-literature/pazinski-memorijal/> Projekt su

financirali Grad Pula-Pola, Grad Pazin te Upravni odjel za kulturu i zavičajnost Istarske županije. (Foto: Jakov Kmet, Anton Finderle)

